

Коли конкуренція між школами вигідна?

- ✓ У більшості шкільних систем понад 50 % 15-річних учнів відвідують школи, що конкурують з іншими школами за учнів, які живуть у тому ж районі.
- ✓ Загалом по країнах та економіках успішність учнів не пов'язана з тим, чи школи конкурують між собою за учнів.
- ✓ Обираючи школу для своїх дітей, батьки керуються низкою критеріїв. Наприклад, для малозабезпечених сімей фактори, що пов'язані з витратами, часто важать більше, ніж фактори, пов'язані з якістю навчання.
- ✓ Освітні системи з низьким рівнем конкуренції між школами часто мають високий рівень соціальної інклюзії (тобто учні різних соціальних груп відвідують ті самі школи). І навпаки, у системах, де батьки можуть обирати школи, а самі школи конкурують між собою за учнів, у школах часто спостерігається вищий рівень соціального розшарування.

У деяких освітніх системах органи управління освітою розподіляють учнів до шкіл того району, де ці діти живуть, практично не залишаючи сім'ям можливості обирати школу на власний розсуд. Натомість у деяких інших освітніх системах школи, що розташовані в одній місцевості, повинні конкурувати, щоб залучати та утримувати в себе учнів, а відтак отримувати додаткові ресурси, що йдуть за цими учнями.

Зв'язок між вибором школи та успішністю учнів слабкий

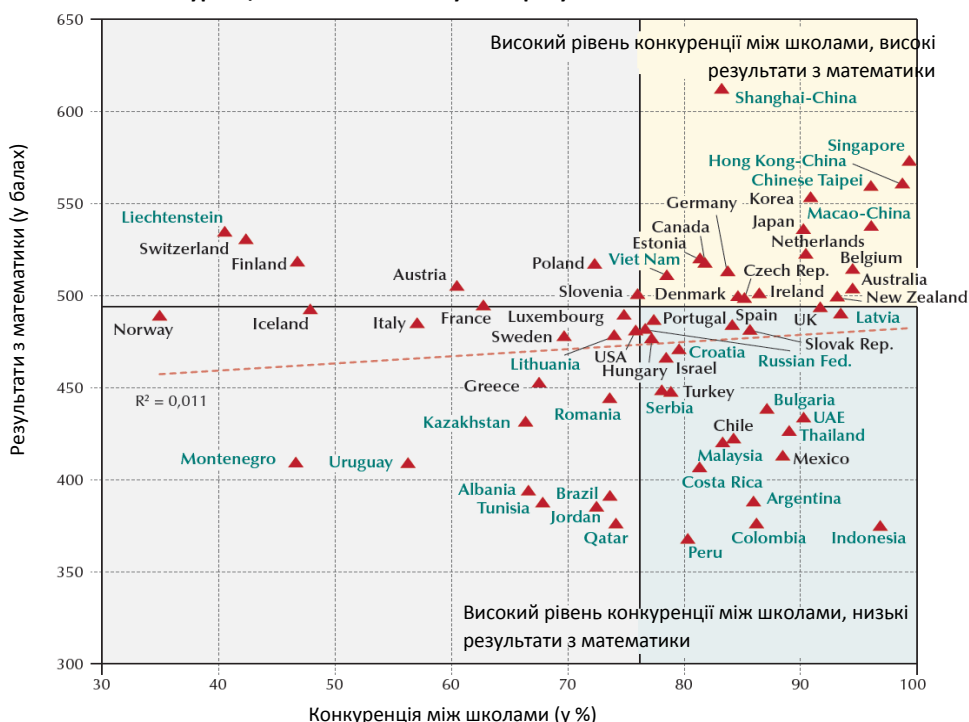
Починаючи з 1980-х років у багатьох країнах проводилися реформи, метою яких, зокрема, було надання батькам / опікунам можливості обирати школу для своїх дітей. Ці реформи ґрунтувалися на переконанні, що конкуренція стимулюватиме школи до підвищення якості освіти. Однак останнім часом деякі країни запроваджують політику, яка, навпаки, звужує можливості щодо вибору шкіл. Іноді така політика проводиться цілеспрямовано, як, наприклад, у Французькій спільноті Бельгії, де відповідальність за розподіл учнів за школами покладено на органи управління освіти, або формується ненавмисно, як це відбулося, наприклад, в Італії, де розташовані поряд громадські школи було об'єднано з метою укрупнення та зниження витрат на їх утримання.

Останні результати PISA показують, що в середньому по країнах вища успішність учнів із математики не пов'язана з фактором конкуренції між школами. Середні показники учнівської успішності освітніх систем, де майже всі підлітки відвідують школи, що конкурують між собою за залучення учнів, та освітніх систем, де шкільна конкуренція не поширене явище, є схожими. Крім того, у межах освітніх систем різниці між результатами шкіл, які конкурують за учнів, та результатами шкіл, які цього не роблять, не спостерігається, навіть після врахування фактора соціально-економічного статусу учнів.

Коли батьки вирішують, до якої школи буде ходити їхня дитина, якість навчання виявляється лише одним із-поміж багатьох інших факторів, що впливають на їхній вибір

Говорити про те, що конкуренція між школами є значущим фактором, можна лише в разі, якщо за вихідну позицію прийняти припущення, що вибір школи батьками є цілком усвідомленим. Щоб зрозуміти, як відбувається вибір школи на практиці, PISA попросила батьків оцінити те, які критерії вибору школи для них є значущими, за шкалою від «зовсім не важливо» до «дуже важливо». Серед 11 запропонованих в анкеті критеріїв вибору закладу освіти один безпосередньо стосувався якості викладання та навчання («Навчальні досягнення учнів у школі є високими»). Результати анкетування показали, що меншість батьків оцінює його як «дуже важливий» (за винятком Кореї, де 50 % батьків вважають цей фактор значущим). Якщо батьки, обираючи школу, не вважають пріоритетом високі досягнення в навчанні, то не дивно, що фактор конкуренції між школами щодо залучення учнів не сильно пов'язаний із навчальною успішністю учнів.

Конкуренція між школами за учнів і результати з математики

Примітки: конкуренція між школами виражається у відсотках учнів у школах, керівники яких повідомили, що одна чи кілька шкіл конкурують між собою за учнів з одного району проживання.

1. Незначима залежність ($p > 0.10$) показана пунктирною лінією

Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2012, табл. IV.1.4.

StatLink: <http://dx.doi.org/10.1787/888932957403>

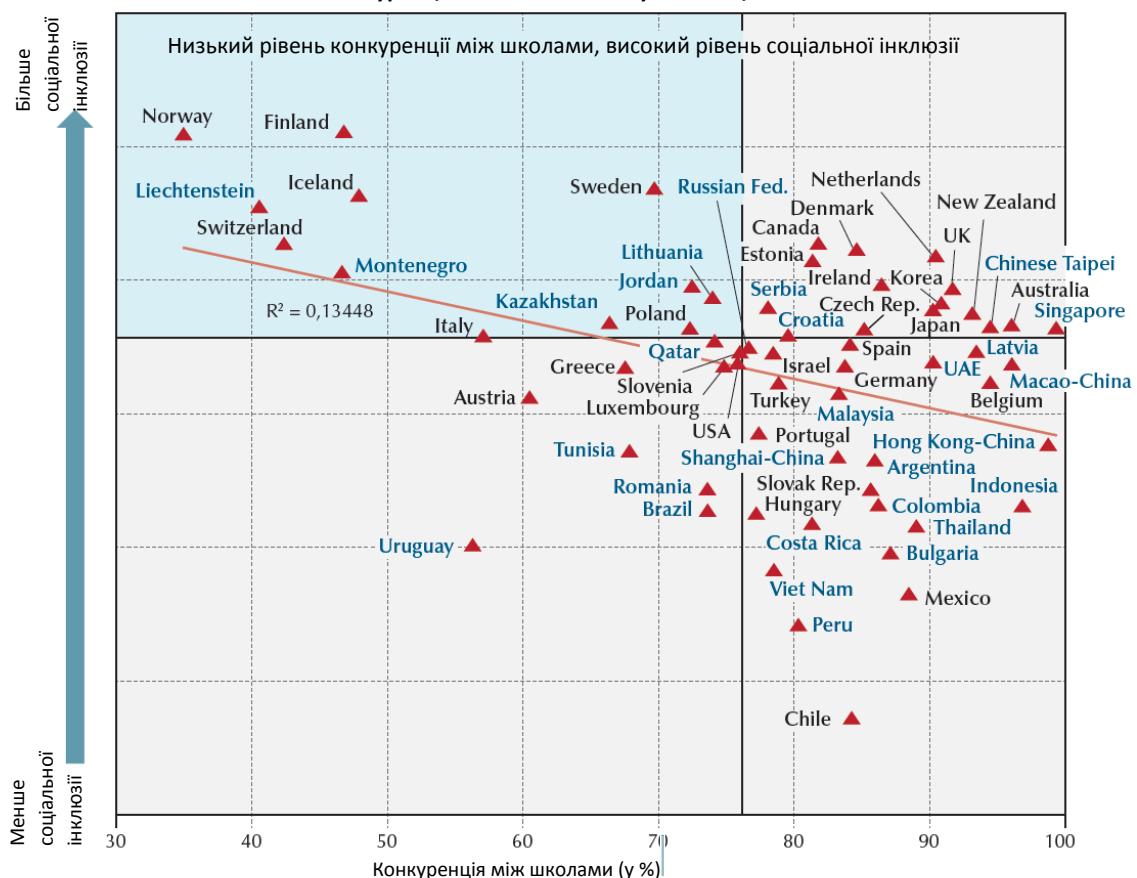
Конкуренція між школами пов'язана з посиленням соціально-економічної сегрегації серед учнів

Аналіз відповідей батьків може пояснити, чому рівень соціальної інклюзії є вищим у тих освітніх системах, де школи не конкурують між собою за учнів, ніж у тих, де сім'ї можуть обирати школи. Високий рівень соціальної інклюзії – це коли в кожній школі є стільки учнів із хорошими й поганими соціально-економічними передумовами для навчання, скільки можна було б очікувати, якби вступ до школи не був пов'язаний із соціальним статусом.

Три критерії вибору школи, що були запропоновані в анкеті для батьків, так чи так стосувалися грошових витрат («школа знаходиться недалеко від дому»; «витрати на навчання низькі»; «у школі є програми фінансової підтримки учнів»).

Для більш заможних батьків фактори, пов'язані з витратами, важать менше під час вибору школи, ніж якість навчання, як показує частка таких батьків, які оцінюють різні критерії як «дуже важливі». Але в 10 з 11 країн та економік, у яких проводилося анкетування, для батьків із невисоким соціально-економічним статусом фактори, що пов'язані з витратами, як правило, мали настільки ж важливе значення, наскільки й фактор якості навчання. Ці дані дають підстави стверджувати, що батьки з різним соціально-економічним статусом цікавляться різною інформацією про школи, перш ніж обрати якусь із них для своєї дитини. При цьому навіть якщо б усі вони мали інформацію про якість навчання, то вона могла б не бути вирішальним фактором.

Конкуренція між школами за учнів і соціальна інклюзія

Примітки: Соціальна інклюзія стосується того, наскільки різним є соціально-економічний статус учнів, які відвідують одну школу. Індекс соціальної інклюзії – це відношення варіацій індексу PISA економічного, соціального та культурного статусу (ESCS) на рівні школи та варіацій цього індексу на рівні країни (між усіма школами та в межах кожної з них). Конкуренція між школами виражається у відсотках учнів у тих школах, керівники яких повідомили, що одна чи кілька шкіл конкурують за учнів з одного району проживання.

1. Значима залежність ($p < 0,10$) показана суцільною лінією.
Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2012, табл. IV.2.16 та IV.4.4.
 StatLink: <http://dx.doi.org/10.1787/888932957441>
 StatLink: <http://dx.doi.org/10.1787/888932957498>

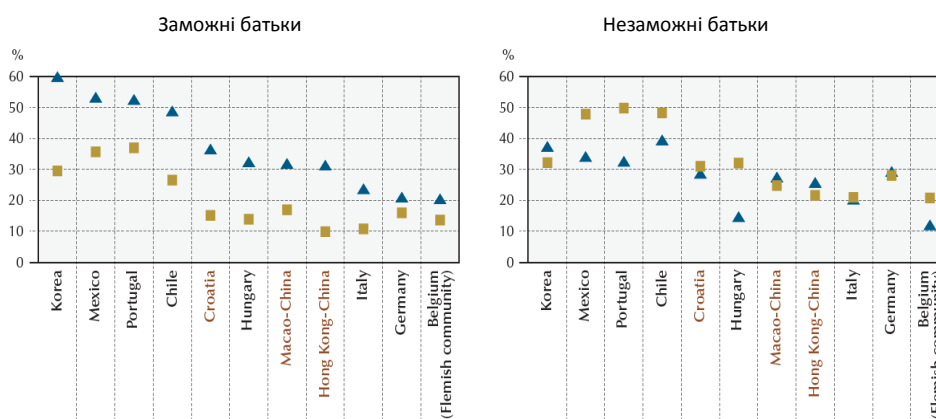
У випадках, коли батьки мають можливість обирати школу для дітей, незаможні батьки зрештою намагаються обрати найкращу з-поміж незначної кількості доступних їм шкіл, на відміну від заможних батьків, у яких вибір набагато більший. Як наслідок, наявність у батьків можливості вибору школи може позначитися не однаковою мірою на учнях з різними соціально-економічними передумовами для навчання.

І якщо в заможних сімей є більше можливостей відмовитися від школи, що розташована поряд, ніж у бідніших мешканців того ж району, то конкуренція між школами може лише посилити соціально-економічну сегрегацію в школах.

Критерії, якими керуються батьки, обираючи школу для дитини

Відсоток батьків, які повідомили, що наступні критерії є дуже важливими за вибору ними школи для своєї дитини

- ▲ Навчальні досягнення учнів у школі високі
- Школа розташована неподалік від будинку, витрати на навчання низькі або в школі є програми фінансової підтримки учнів

Категорія заможних батьків – це 25 % батьків із найвищим PISA індексом економічного, соціального та культурного статусу; категорія незаможних батьків – це 25 % батьків із найнижчим PISA індексом економічного, соціального та культурного статусу. Країни та економіки розташовано за відсотком батьків із найвищим PISA індексом економічного, соціального та культурного статусу (за спадним порядком), які повідомили, що «навчальні досягнення учнів у школі» дуже важливі для них.
Джерело: ОЕСР, База даних PISA-2012, табл. IV.4.10 та IV.4.11.
StatLink: <http://dx.doi.org/10.1787/888932957498>

Узагальнення: конкуренція між школами має як недоліки, так і переваги, які не можуть однаково бути розподілені між учнями. Деякі очікувані переваги від запровадження конкуренції між школами (наприклад, більша інноваційність у викладанні та краща відповідність того, що пропонують школи, потребам та інтересам учнів) аж зовсім не обов'язково позначаються на успішності учнів. З огляду на це переваги від запровадження принципу конкуренції між школами мають ретельно оцінюватися з огляду на потенційні ризики (нерівність можливостей, незабезпечення соціальної інклюзії).

За більш детальною інформацією звертайтеся до Франческа Авісаті (francesco.avvisati@oecd.org)

Ознайомтеся із OECD (2014), PISA 2012 Results: Що робить школи успішними? Resources, Policies and Practices (Volume IV), PISA, OECD Publishing, Paris.

Відвідайте сайти:

www.pisa.oecd.org

www.oecd.org/pisa/infocus

Education Indicators in Focus

<http://www.oecd.org/edu/skills-beyond-school/educationindicatorsinfocus.htm>

Teaching in Focus

<http://www.oecd.org/edu/school/teachinginfocus.htm>

Читайте також:

Чи більша вірогідність залишитися на другий рік в учнів із несприятливими соціально-економічними передумовами для навчання?